

บุคคลที่มีความยุติธรรม: จอห์น รอลส์กับพระพุทธศาสนา*

Individuals with integrity: John Rawls and Buddhism

พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี (สาลงสิงห์), พระศีลาศักดิ์ สุเมโธ (บุญทอง)¹

และพระครูวินัยธร วรชิต กะสา²

Phramaha Thainoi Yanamethi (Salangsing), Phra Silasak Sumato (Buntong)

and Phrakhru Winaithorn Worrachat Thasa

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน²

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Isan Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nikkybaty2012@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ เพื่อนำเสนอประเด็น บุคคลที่มีความยุติธรรมจอห์น รอลส์กับพระพุทธศาสนา โดยทำการศึกษาเกี่ยวกับบุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการจอห์น รอลส์และพระพุทธศาสนาเปรียบเทียบบุคคลที่มีความยุติธรรมเพื่อทำการวิเคราะห์ ตามหลักการของรอลส์ ความยุติธรรม คือ ความเป็นธรรม และเริ่มต้นจากการสร้างสถานการณ์สมมติที่กำหนดให้บุคคลที่มีเหตุผลและเสรีภาพอย่างเสมอภาคได้ร่วมกันเลือกหลักความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมแล้วนำไปใช้ผ่านโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม โดยการยอมรับว่าบุคคลจะต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรมที่แสดงให้เห็นของการยึดมั่นในหลักความยุติธรรมที่มีผลต่อบุคคลอื่นในสังคมได้นั้นเอง ส่วนหลักคำสอนจริยธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นได้อธิบายถึงหลักสิทธิ หลักหน้าที่ หลักการอยู่ร่วมกันในสังคมของปัจเจกบุคคลที่พัฒนาด้วยหลักการเหตุผล หลักปัญญา และหลักพรหมวิหารธรรม 4 ที่มีผลต่อบุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนา จึงมีทั้งเหตุผลและอารมณ์ที่เกี่ยวกับการยอมรับการใช้เหตุผล เมื่อบุคคลจะมีความยุติธรรมหรือรักษาความยุติธรรมไว้ได้ก็ต้องอาศัยจิตสำนึกทางจริยธรรมตามหลักหิริและโอตตปปะเพื่อช่วยกระตุ้นหรือสนับสนุนให้บุคคลนั้น มีการรับรู้ความรู้สึกว่าสิ่งที่ตนกำลังจะทำถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นๆ อาจส่งผลต่อความไม่ยุติธรรมต่อสังคมโดยรวมก็ได้ ดังนั้น แนวคิดหลักการเหตุผลของจอห์น รอลส์กับหลักการทางพระพุทธศาสนาจึงมีความสอดคล้องยอมรับด้วยเหตุผลของบุคคลที่มีความยุติธรรม

คำสำคัญ: ความยุติธรรม; จอห์น รอลส์; พระพุทธศาสนา

*ได้รับบทความ: 6 กรกฎาคม 2565; แก้ไขบทความ: 25 กันยายน 2566; ตอรับตีพิมพ์: 28 กันยายน 2566

Received: July 6, 2022; Revised: September 25, 2023; Accepted: September 28, 2023

Abstract

This academic article aims to present the issue of John Rawls and Buddhism in the context of justice. It conducts a study on individuals who embody Rawlsian principles of justice in comparison with Buddhism, analyzing individuals who possess integrity according to Rawls's principles, justice is the righteousness and begins with creating a hypothetical situation. Which it's rational and free individuals jointly choose the principles of justice to be established in society. And then apply them through the social infrastructure by acknowledging that individuals must embody a morality that reflects a commitment to principles of justice affecting others in society, Rawls's principles imply the importance of integrity. As for the principles of morality in Buddhism, they often emphasize the principles of rights and duties. The principle of coexistence in society for individuals developed through the principles of reason, wisdom, and the principles of moral virtue. Which its have an impact on individuals with integrity according to Buddhist principles, encompasses both reasons and emotion concerning the acceptance of rationality. When individuals seek to have integrity or maintain integrity, they must rely on moral consciousness according to the principles of virtue and mindfulness to help stimulate or support the individual's awareness that what they are about to do may be a violation of the rights and freedoms of others, may have consequences of injustice towards society as a whole. Therefore, the rational principles of reasoning by John Rawls align with the principles of Buddhist philosophy, and this alignment is accepted through the rationality of individuals with integrity.

Keywords: Justice; John Rawls; Buddhism

1. บทนำ

หากจะกล่าวถึงความยุติธรรมนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับสังคมการเมืองโลกในปัจจุบันที่อยู่ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย และอาจจะเป็นหัวใจหลักตามจริยธรรมที่เป็นคุณธรรมอีกประการหนึ่งที่มีส่วนสำคัญสำหรับปัจเจกบุคคลนั้น ยิ่งเป็นผู้นำ

ทางการเมืองยิ่งมีความสำคัญอย่างมากในการเชื่อมความสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดขึ้นในสังคมการเมืองด้วยแล้ว สำหรับความยุติธรรม จึงเป็นแนวความคิดที่ใกล้เคียงกับสิ่งที่สมควรจะได้รับหรือความเสมอภาคและความเท่าเทียมกัน ถ้าหากไม่คำนึงถึงสิ่งสมควรจะได้รับจากความยุติธรรมแล้ว ก็จะไม่

สามารถได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันตามหลักทางปรัชญาการเมืองที่มีการตอบปัญหาเรื่องความยุติธรรมไม่ว่าจะยุคสมัยใดก็ตามแต่ในเรื่องความยุติธรรมนั้น ก็เป็นที่ถกเถียงกันอยู่เสมอด้วยปัญหาที่เกี่ยวกับเกณฑ์การตัดสินที่มีความหลากหลาย เกณฑ์ส่งผลต่อความยากที่นำมาเลือกใช้ในสถานการณ์เหล่านั้นได้ เพราะปัญหาที่เกิดจากภายในสังคมหรือบุคคลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Craig, 2000, p. 428)

ฉะนั้น บุคคลจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมซึ่งต้องประกอบไปด้วยความถูกต้องและความดีที่เป็นขั้นพื้นฐานที่สำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคม เพราะระบบสังคมใดจะดำรงอยู่ได้ด้วยระบบนั้น จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่ามีความยุติธรรมที่ควบคู่กันไปด้วย หากมองตามแนวคิดทางปรัชญาการเมือง ย่อมที่จะสามารถตอบปัญหาเรื่องความยุติธรรมโดยมีหลักคิดที่สำคัญเพื่อนำมาสร้างความเข้าใจตามเสรีนิยม (Liberalism) ที่สามารถเน้นไปที่แนวความคิดเรื่องเสรีภาพและสังคม (Socialism) ที่เน้นไปที่เรื่องความเสมอภาค ฉะนั้น ที่กล่าวมานี้ย่อมมีอุดมคติทางสังคมที่แตกต่างกันด้วยบริบทนั้น (เกษดา ทองเทพไพโรจน์, 2553) ซึ่งในปัจจุบันได้มีนักปรัชญาการเมืองเพื่ออธิบายแก้ปัญหาความ

ขัดแย้งเรื่องความยุติธรรม และนักปรัชญาการเมืองที่ได้รับการกล่าวถึงด้านหลักการความยุติธรรมที่มากที่สุดงานของจอห์น รอลส์ นั้น คือความยุติธรรมโดยประสานแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะธรรมชาติของบุคคลที่แตกต่างกัน แต่สังคมต้องมีหลักเกณฑ์ที่สามารถทำให้ความยุติธรรมทางสังคมได้ประสานสอดคล้องแนวคิด

เสรีภาพและความเสมอภาค โดยอ้างเหตุผลสนับสนุนในรูปแบบทฤษฎีสัญญาประชาคมหรือทฤษฎีความยุติธรรมเข้าด้วยกัน ที่มีลักษณะเป็นเหตุการณ์สมมติในการแสวงหาความยุติธรรมในฐานะความเที่ยงธรรมที่เสนอหลักการที่ว่าสภาพสังคมในสถานการณ์เริ่มต้นที่บุคคลผู้มีเหตุผลได้รวมตัวกันทำสัญญาประชาคม โดยที่บุคคลแต่ละคนนั้นตกอยู่ในสภาพที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสถานภาพความเป็นอยู่ของตนในเวลานั้น เมื่อบุคคลตกอยู่ในม่านแห่งความไม่รู้จริงแล้ว ย่อมต้องการเลือกหลักความยุติธรรมที่มีความเที่ยงธรรม โดยหลักยุติธรรมของรอลส์นั้น มีพื้นฐานมาจากสิทธิและเสรีภาพที่เท่าเทียมกัน โดยความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่บุคคลที่เสียเปรียบที่สุดในสังคม ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ต่างคนต่างได้ประโยชน์ ทำให้เกิดสังคมรัฐอุดมคติ ซึ่งเป็นสังคมที่มีการจัดระเบียบอย่างดี เป็นสังคมที่มีความยุติธรรมอย่างสมบูรณ์ (สุชาย อิศวพันธุ์ธนกกุล, 2533)

ตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักทางพระพุทธศาสนา คือ ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาภายในตัวบุคคล เพราะว่าสังคมจะต้องมีระบบที่ยุติธรรมอย่างเช่น ด้านกฎหมาย หากมนุษย์ไม่ถือปฏิบัติตามก็จะเกิดการละเมิดในเรื่องสิทธิเสรีภาพและทรัพย์สินของผู้อื่นที่ส่งผลต่อระบบความยุติธรรมภายในสังคม

ดังนั้น บุคคลที่มีความสมบูรณ์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาจึงต้องประกอบด้วยคุณธรรมของบุคคลที่มีความยุติธรรมที่มีองค์

ประกอบสำคัญด้วยหลักการและเหตุผลที่ทำให้เกิดปัญหาที่เป็นคุณธรรมอันประเสริฐในทางพระพุทธศาสนาที่นำไปให้พ้นทุกข์ในการแก้ไขปัญหของสังคมได้โดยยึดถือหลักกุศลธรรม หลักพรหมวิหาร 4 ที่เป็นคุณธรรมของบุคคลที่อันเป็นประเสริฐเป็นแรงจูงใจในการช่วยเหลือ รวมทั้งการมีหิริโอตตัปปะเป็นธรรมที่รักษาความยุติธรรมไว้เพื่อให้สังคมมนุษย์ที่สามารถดำรงอยู่ได้ ผู้เขียนจะกล่าวตามลำดับเนื้อหาเกี่ยวกับบุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการคิดของจอห์น รอลส์กับพระพุทธศาสนามาเพื่ออธิบายวิเคราะห์เปรียบเทียบในประเด็นตามลำดับ ดังต่อไปนี้

2. บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการของจอห์น รอลส์

จอห์น รอลส์ ได้กล่าวถึง บุคคลที่มีความยุติธรรม หมายถึง บุคคลที่มีคุณธรรมของความยุติธรรม โดยให้ความสำคัญที่แนวคิดเรื่องมนุษย์เป็นสัตว์ที่มีจริยธรรมและมีอิสระอย่างเท่าเทียมกันตามที่มนุษย์มีความสามารถกำหนดให้ตนเองได้มีอิสระรวมถึงความดีที่มีคุณค่าในตนเองของมนุษย์เองด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าคุณธรรมที่ปรากฏในรูปของความยุติธรรมนั้นย่อมแสดงให้เห็นความดีที่มีคุณค่าต่อตนเองอยู่เสมอ (Freeman, 2007, p. 272) โดยมีพลังอำนาจเชิงจริยธรรมทั้งสองอย่างคอยเป็นแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดการมีเหตุผลและการโน้มนำในเหตุผลที่มีองค์ประกอบด้วย กล่าวคือ 1) บุคคลที่มีเหตุผล ย่อมหมายถึง บุคคลที่มีการวางแผนชีวิตอย่างมีเหตุผลที่มีความสัมพันธ์เข้ากับสิ่งที่ดีในตัวมนุษย์ที่ทำให้บุคคลนั้น สามารถ

กำหนดหรือทบทวนเพื่อแสวงหาโน้ตชนในสิ่งที่ดีกับตนเองอย่างเป็นอิสระที่มีความคาดหวังต่อจุดมุ่งหมายในชีวิต และการให้เกิดคุณค่าของสิ่งที่ดีในฐานะที่เป็นการกระทำอย่างมีเหตุผลที่สำคัญ 2) บุคคลที่มีสำนึกในเหตุผล กล่าวคือ บุคคลที่มีสำนึกในความยุติธรรมซึ่งมีความสัมพันธ์เข้ากับโน้ตชนเป็นสิ่งที่ถูกต้อง โดยที่บุคคลจะมีความเต็มใจในการร่วมมือเข้ากับทางสังคมที่มีสิทธิและหน้าที่ในทางจริยธรรมเป็นตัวกำหนดเป้าหมายหลักความยุติธรรม โดยผ่านระบบโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมเป็นต้น (Freeman, 2007, p. 150)

ฉะนั้น อำนาจเชิงจริยธรรมทั้งสองแบบที่กล่าวมาโดยเบื้องต้นนั้น ย่อมแสดงให้เห็นแล้วว่า เป็นรูปแบบที่แตกต่างกัน เมื่อคำนึงถึงการใช้เหตุผลในทางปฏิบัติที่ย่อมสะท้อนให้เห็นเป็นที่ประจักษ์เสมออย่างเช่น บุคคลที่มีเหตุผลแต่ไม่มีจิตสำนึกในเหตุผลย่อมแสดงให้เห็นว่า บุคคลนั้นสามารถวางแผนชีวิตของตนได้เป็นอย่างดีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในชีวิตของตนได้เป็นอย่างดี แต่ก็ไม่สามารถให้ความร่วมมือหรือเข้ากับบุคคลอื่นที่อาศัยอยู่ในสังคมเดียวกันได้ทำให้อาจจะเกิดการละเมิดข้อกฎหมายหรือข้อบังคับที่ส่งผลต่อการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นในสังคมได้โดยง่าย ตามที่ปรากฏให้เห็นข้อขัดแย้งทั้งสองประเด็นที่กล่าวถึง ดังต่อไปนี้

1. ความยุติธรรมในฐานะสิ่งที่ดีของบุคคล กล่าวคือ หลักการเหตุผลของอิทธิพลที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลที่มีเหตุผล โดยเฉพาะการเข้าใจของความเป็นธรรมชาติในตัวบุคคลนั้นด้วยว่าเหตุผลที่ทำให้บุคคลเข้าใจตระหนักถึงความ

สามารถของตนเอง เพื่อแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าเพื่อให้ตนเองได้มีการพัฒนาขีดความสามารถระดับที่สูงขึ้นกว่าบุคคลที่ไม่มีเหตุผล หากตามหลักการคิดของรอลส์ นั้นจะมองที่ปัจเจกบุคคลที่จะมีความยุติธรรมนั้นต้องมีคุณธรรม (Moral Virtue) ที่จะ เป็นพื้นฐานสำคัญของตัวบุคคลที่จะมีเป้าหมายใน การวางแผนชีวิตอย่างมีเหตุผลโดยผ่านกระบวนการตัดสินใจอย่างรอบคอบเพื่อผ่านความสัมพันธ์ใน ระดับครอบครัวกับญาติพี่น้องเพื่อนหรือดำรง ตำแหน่งหน้าที่การงานในสาขาอาชีพที่ได้อยู่แล้วนั้น (Rawls, 1971, p. 432) รวมทั้งลักษณะที่ทำให้ บุคคลเป็นผู้เข้าใจที่มีเหตุผลและจะไม่พยายามทำ ในสิ่งที่เป็นไปได้อยู่แล้วว่า จึงเกิดการแสวงหา จุดมุ่งหมายเพื่อให้มีความสำคัญกับวิธีการที่มี ประสิทธิภาพในการบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุด ตามความปรารถนาของบุคคลที่จะทำให้เกิดความ สำเร็จในปัจจุบันและอนาคตที่แสดงให้เห็นว่า การ ไม่ได้มองว่าความยุติธรรมนั้นจะเกิดขึ้นจากการใช้ หลักจริยธรรมเพื่อให้เกิดความดีสูงสุดก็ตาม แต่มา จากการมีมโนทัศน์สิ่งที่ดีของบุคคลที่มีเหตุผลอย่าง สมบูรณ์แบบที่มีความเหมาะสมในฐานะสิ่งที่ดีที่ เป็นตัวของบุคคลนั้นด้วย (Freeman, 2007, pp. 147-148)

2. ความสำนึกในความยุติธรรมของ บุคคล กล่าวคือ สำหรับความสำนึกในความยุติธรรม นั้นเป็นแบบเดียวกันที่กล่าวว่า คือ แรงจูงใจทาง สังคมที่ถือเป็นเรื่องพื้นฐานของความสามารถใน การเข้าสู่สังคมของบุคคลนั้น โดยเฉพาะจะต้องไม่ สับสนด้วยคำที่กล่าวว่า ปรีตนิยมหรือ (Altruism) หมายถึง บุคคลจะอยู่ในสถานะแรกเริ่มก็ตามแต่

ก็ไม่เป็น อัตนิยมหรือก็ไม่ได้หมายความว่า จะเป็น ปรีตนิยมแล้วจะการกระทำอะไรแบบปรีตนิยม นั้นได้ตามสบายแต่ด้วยอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรม ที่ได้กระทำแบบนั้นเสมอไป (แซนเดล ไมเคิล เจ, 2557) แต่เนื่องจากจิตสำนึกของบุคคลนั้นที่อยู่ภาย ใต้ความยุติธรรมจะต้องมาจากแรงจูงใจที่มีเหตุผล อย่างเพียงพอที่จะไม่ได้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีเพราะ โดยธรรมชาติของบุคคลแล้วในการกระทำความดี นั้น ต้องมาจากการรับรู้อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดแต่ สำหรับการกระทำที่ถือได้ว่าเป็นการดำเนินตาม มาตรฐานของสังคมอยู่แล้วอย่างกรณี การปฏิบัติ ตามกฎหมายที่ถือการปฏิบัติตามหลักความ ยุติธรรม ซึ่งเป็นผลผลิตของการให้เหตุผลของ บุคคลและสะท้อนเงื่อนไขของความร่วมมือทาง สังคมที่อยู่ภายในจิตสำนึกของความยุติธรรมที่ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์กับความปรารถนาที่ดีมี เหตุผลในสิ่งที่ดีของบุคคล อันเนื่องมาจากถือเป็นการ ปฏิบัติตามหลักเชิงปทัสฐานนิยมว่าสิ่งใดควรหรือไม่ควร ฉะนั้น บุคคลที่มีสำนึกในความยุติธรรมจะ ต้องยอมรับหลักการความยุติธรรมที่อยู่บนพื้นฐาน ของข้อกฎหมายและธรรมเนียมปฏิบัติของสังคมได้ เป็นอย่างดี (Freeman, 2007, p. 249)

โดยปกติบุคคลนั้นย่อมมีเป้าหมายที่สำคัญ และจะรู้ได้อย่างไรว่าเป้าหมายใดสำคัญกว่ากันเพื่อ การแสวงหาชีวิตที่ดีกว่าอย่างไร การจะให้คุณค่า ของความยุติธรรมเท่ากับความปรารถนาอื่นๆ นั้น ไม่ใช่คำตอบอยู่ที่ว่าบุคคลจะสามารถมีสำนึกใน ความยุติธรรมหรือไม่หากมีสำนึกในความยุติธรรม นั้นแล้ว และความยุติธรรมนั้นจะต้องมาก่อนความ ปรารถนาอื่นๆ หรือไม่แต่จะต้องเกิดจากแรงจูงใจ

อย่างที่มีเหตุผลในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักความยุติธรรมนั้นด้วยเพื่อพัฒนาทางจริยธรรมที่มีแนวคิดมาจากการพึ่งพาอาศัยกัน ซึ่งกันและกันนั้นและการจะเกิดขึ้นได้ต้องมาจากความผูกพันของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่นนั้น (Freeman, 2007, p. 251) รวมทั้ง สถาบันทางสังคมแต่ก็ขึ้นอยู่กับการณ์บุคคลนั้นจะมองเป็นสิ่งที่ดีที่อาจจะส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นหรือไม่ ที่มีต่อสถาบันและโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญที่มีผลต่อบุคคลเพื่อการพัฒนาความเข้าใจ และความผูกพันตามหลักความยุติธรรมนั้น จึงถือว่าบุคคลนั้นได้รับการพัฒนาความรู้ทางจริยธรรมนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับความยุติธรรมในฐานะความเที่ยงธรรม ซึ่งปรากฏในสังคมที่ยึดกฎระเบียบแบบแผนที่ดีอยู่แล้วนั้น (Freeman, 2007, pp. 255-258) ถ้าหากบุคคลนั้นขาดการพัฒนาเชิงจริยธรรมในระดับครอบครัวและระดับสังคมแล้วย่อมส่งผลต่อการขาดหายไปของบุคคลนั้น ที่จะมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมการเป็นบุคคลที่มีจิตสำนึกในความยุติธรรมนั้น หากปราศจากความสามารถในการใช้เหตุที่เหมาะสมแล้ว ความสามารถในการให้ความร่วมมือทางสังคมของบุคคลนั้นที่มีสำนึกในความยุติธรรมย่อมจะมีลักษณะเป็นปรีตนิยมแบบพึ่งพาอาศัยกันหรือไม่ก็เป็นการทำความดี ซึ่งกันและกันระหว่างปัจเจกบุคคลกับปัจเจกบุคคลแบบลักษณะที่เอื้อประโยชน์ต่อกันไม่เอาเปรียบกันไม่ใช่ปรีตนิยมแบบไม่มีเงื่อนไข ดังนั้น ถือเป็นการกระทำทำความดีเพื่อคนในสังคมที่จะได้พึ่งพาอาศัยกัน จึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ไม่ได้มาจากอารมณ์ความรู้สึกที่ถือเป็นการกระทำที่มีเงื่อนไข แต่ก็มีขอบเขตของผล

ประโยชน์ร่วมกันที่ทำให้บุคคลนั้นมีสถานะของการใช้เหตุผลเพื่อการตัดสินใจทางเลือกที่สำคัญให้เกิดความสำนึกในความยุติธรรมของบุคคลนั้นอยู่เสมอ (Rawls, 1971, p. 142)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความยุติธรรมจะต้องเป็นบุคคลที่มีเหตุผลและสำนึกในหลักเหตุผลที่อยู่ในกรอบของหลักจริยธรรมที่ถือว่าเป็นการพัฒนาของตนเองอยู่เสมอและที่สำคัญมีความเป็นอิสระความเท่าเทียมกันบุคคลที่อยู่ในสังคมเดียวกัน เพื่อสามารถกำหนดให้ตนเองได้อย่างอิสระยอมแสดงให้เห็นว่าคุณธรรมของความยุติธรรมนั้น เป็นความดีที่มีคุณค่าในบุคคลนั้น ตามหลักธรรมชาติของบุคคลนั้นอยู่แล้ว ที่จะแสดงให้เห็นหลักการเหตุผลทำให้บุคคลได้ตระหนักถึงความสามารถของตนอยู่เสมอ และแสวงหาสิ่งที่ดีเพื่อตนเอง ได้มีการพัฒนาขีดความสามารถที่สูงขึ้นไปเพื่อไม่ให้ถูกการบีบบังคับที่ไม่ใช่หลักการและเหตุผลที่จะสร้างแรงจูงใจเพื่อให้สังคมเกิดความเสถียรภาพของความยุติธรรมที่จะต้องประกอบด้วยเหตุผลที่เหมาะสมทั้งในการปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมายและข้อบังคับที่แสดงให้เห็นในการใช้เหตุผลที่มาจากกรยอมรับโดยบุคคลที่อยู่ในสังคมเดียวกันได้ อย่างมีอิสระเสรีภาพที่เป็นลักษณะแบบเสรีนิยมก็ว่าได้ โดยธรรมชาติของบุคคลสามารถยอมรับการทำหน้าที่ของตัวแทนบุคคลที่เข้าไปมีบทบาทและใช้อำนาจของความเป็นตัวแทนรัฐที่ยึดถือหลักปกครองโดยความธรรม รวมทั้งเพื่ออำนวยความสะดวกด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมืองเพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมได้อย่างยั่งยืน ที่ตั้งมั่นในความยุติธรรมทางการเมือง

เพื่อให้สอดคล้องเสรีนิยมแบบประชาธิปไตยที่ถือเป็นรูปแบบทางการเมืองที่สร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นสูงสุดในสังคมต่อไป

3. บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักทางพระพุทธศาสนา

บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น จะต้องมีความเป็นธรรมชาติที่มีความต้องการทางกายและการรับรู้อารมณ์ ซึ่งถือเป็นการแสดงออกทางกาย วาจา และความคิดในทางที่ถูกและที่ผิด ตามหลักทางพระพุทธศาสนา นั้น บุคคลย่อมเป็นผู้รู้จักถูกรู้จักผิดด้วยสติปัญญา แต่สำหรับบุคคลที่มีความยุติธรรมจะต้องมีองค์ประกอบที่อยู่ภายในจิตใจที่ส่งเสริมให้บุคคลนั้นสามารถสร้างสรรค์ด้วยความยุติธรรมในการอยู่ร่วมกับบุคคลผู้อื่นในสังคมได้อย่างสมบูรณ์ตามหลักทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ บุคคลเป็นผู้ที่มีปัญญาและหลักพรหมวิหาร 4 ตามหลักหิริและโอตตปปะด้วย ถือว่าเป็นเครื่องหมายสำคัญสำหรับบุคคลผู้ที่มีคุณธรรมภายในจิตใจของบุคคลที่อันประเสริฐแล้ว ซึ่งถือว่าคุณธรรมเหล่านี้จะส่งผลทำให้มนุษย์ไม่เกิดอคติที่จะนำไปสู่ความลำเอียงด้วยความรัก ความโกรธ ความกลัว และความหลง จนอาจทำให้สิ่งที่ไม่ยุติธรรมนั้นเกิดขึ้นกับตัวบุคคลได้ ตามหลักทางพระพุทธศาสนาแล้วอาจไม่สามารถแยกขาดระหว่างความดีกับความถูกต้องหรือธรรมกับวินัยได้ซึ่งหมายถึงว่าเป็นหัวใจหลักของความยุติธรรมด้วย ฉะนั้น “บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักทางพระพุทธศาสนา” จึงต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญด้วย กล่าวคือ กายสุจริต

วจีสุจริต ถือว่าเป็นกุศลธรรมที่แสดงให้เห็นความดีที่ควบคู่ไปพร้อมกับความถูกต้องเสมออย่างเช่น บุคคลนั้นไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกันที่อาจส่งผลทำให้สังคมไม่สงบสุข และความยุติธรรมก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ถือว่าตัวบุคคลนั้นเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาที่เกิดในสังคมได้ และสำหรับการแก้ไขต้องแก้จากภายในตัวบุคคลนั้นก่อนตามหลักทางพระพุทธศาสนาแล้ว จึงให้ความสำคัญในการควบคุมจิตใจและความประพฤติของตัวบุคคลมากกว่าที่จะควบคุมระบบเนื่องจากถึงแม้จะมีระบบที่ดีหรือมีข้อกฎหมายที่ยุติธรรมก็ตาม ถ้าหากบุคคลไม่ประพฤติปฏิบัติตามแล้ว ย่อมมีการละเมิดโดยสร้างความเสียหายแก่บุคคลอื่น รวมถึงสังคมรอบข้างด้วย ในการแก้ปัญหาจึงต้องเริ่มต้นแก้ที่ตัวบุคคลนั้นก่อนถึงจะส่งผลที่ดีต่อบุคคลที่อาศัยอยู่ในสังคมให้เกิดผาสุกและความยุติธรรมนั้นได้ (เกษดาทองเทพไพโรจน์, 2553)

อย่างไรก็ตาม บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนาจะต้องสอดคล้องในหลักอริยมรรคมีองค์ 8 ที่ถือกล่าวได้ว่าเป็นหมวดแห่งปัญญา ตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักหิริและโอตตปปะ โดยยึดหลักธรรมเหล่านี้ จึงจะสามารถเกิดจิตสำนึกในความยุติธรรมของตัวบุคคลที่แสดงให้เห็นความสำคัญตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ดังต่อไปนี้

1. บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักปัญญาทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ โลภียปัญญาหรือปัญญาทางโลกและโลกุตรปัญญาหรือปัญญาเหนือโลก เป็นธรรมสำหรับบุคคลที่มีความยุติธรรมที่ใช้โลภียปัญญาเท่านั้น จึงสามารถใช้ปัญญาเพื่อ

การรับรู้คิดไตร่ตรองการรับรู้ความเป็นจริงรู้เหตุ
รู้ผล รู้ดี รู้ชั่ว รู้ถูก รู้ผิด จึงจำเป็นต้องอาศัยปัญญา
เป็นเครื่องมือช่วยไม่ให้บุคคลตกเป็นทาสของกิเลส
แห่งตนนั้นได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2543,
หน้า 22-24) และโดยเฉพาะการใช้เหตุผลอย่าง
แยบคายที่ เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ถือเป็นการใช้
ความคิดความรู้จักคิดทำให้แยบคายมองสิ่งทั้ง
หลายด้วยข้อคิดพิจารณาการรู้จักสืบสาวหาเหตุผล
แยกแยะสิ่งนั้นหรือปัญหานั้นๆ (พระธรรมปิฎก
(ป.อ.ปยุตฺโต, 2546, หน้า 69) เพื่อให้เห็นตาม
สภาวะความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยทั้งหลาย และ
การเกิดแห่งปัญญาต้องมีศีลช่วยชำระให้บริสุทธิ์ศีล
ก็ต้องมีปัญญาช่วยชำระให้บริสุทธิ์ปัญญาย่อมมีใน
ที่มีศีลธรรม ศีลธรรมย่อมมีในที่มีปัญญา ปัญญา
ย่อมมีแก่ผู้มีศีลธรรม ศีลธรรมย่อมมีแก่ผู้มีปัญญ
นักปราชญ์ยกย่องศีลธรรมด้วยปัญญาว่าเป็นสิ่งล้ำ
เลิศในโลก ศีลธรรมนั้นต้องประกอบด้วยปัญญา
และปัญญานั้น ก็ต้องประกอบด้วยศีลธรรมโดย
ถือว่าความประพฤติที่ต้งามย่อมมาจากความคิดที่
ดีด้วยนั้น เพื่อให้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและต้งาม
ตามศีลธรรมนั้น (พระไตรปิฎกเล่มที่ 9 หน้า 122)
ฉะนั้น ปัญญาจึงเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่สุดในทาง
พระพุทธศาสนาเนื่องจากปัญญาเป็นเครื่องป้องกัน
มิให้บุคคลเกิดกิเลสตัณหาที่เป็นตัวปรุงแต่งจิตขึ้น
มามีอำนาจในการครอบงำจิตใจของบุคคลจน
กระทำความผิดทางจริยธรรมต่างๆ ซึ่งทำให้เกิด
ความไม่ยุติธรรม ดังนั้น บุคคลจึงหลุดพ้นได้มี
อิสรภาพแท้จริงได้ ก็ด้วยปัญญาเป็นปัจจัยพื้นฐาน
ที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าปัญญาถือเป็นเกณฑ์การตัดสิน
เพื่อการวัดคุณธรรมของบุคคล เพื่อบรรลุเป้าหมาย

สูงสุดในทางพระพุทธศาสนา และการมีชีวิตอยู่ด้วย
ปัญญาถือเป็นคุณธรรมของตัวบุคคลที่มีความ
ยุติธรรมนั้นอยู่แล้ว (วันวร จະณู, 2541)

2. บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลัก
พรหมวิหารธรรม 4 ทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ
สภาพสังคมตะวันตกคำนึงถึงเรื่องสิทธิแต่สังคม
พุทธนั้นไม่ได้คำนึงถึงเฉพาะเรื่องสิทธิและหน้าที่
เท่านั้น แต่กล่าวถึงเรื่องคุณธรรมที่สำคัญตามหลัก
พรหมวิหาร 4 นั้น ซึ่งถือว่าด้านคุณธรรมของตัว
บุคคลที่ประเสริฐจะช่วยทำให้เกิดความยุติธรรม
ทางสังคมได้เพื่อทำให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
ภายในสังคมเป็นไปด้วยราบรื่นมีความเต็มใจที่มี
ไม่ใช่เป็นเพียงหน้าที่เท่านั้น ด้วยความเมตตากรุณา
ตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 ในการกระทำที่ดีย่อม
ก่อให้เกิดความสุขใจที่ได้กระทำและยังผลให้เกิดสิ่ง
ที่ดีในปัจจุบันและอนาคต ตามหลักพรหมวิหาร
ธรรม 4 ย่อมเป็นธรรมอันประเสริฐที่ก่อให้เกิด
ประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่นรวมถึง
คนที่อยู่ในสังคมเดียวกันด้วย จะต้องประสาน
ระหว่างสิทธิกับหน้าที่ที่มีไม่ใช่เพียงการไม่ละเมิด
บุคคลอื่นหรือกระทำตามหน้าที่ของตนเท่านั้น แต่
ถือเป็นการแสดงออกของบุคคลที่มีจิตใจอ่อนโยน
เห็นเพื่อนร่วมโลกเป็นเพื่อนร่วมเดินทางมองเห็น
เพื่อนมนุษย์ด้วยกันที่เป็นเป้าหมายสำคัญในตัวเอง
ที่มีไม่ใช่เป็นเพียงวิถีทางร่วมสังคมเดียวกันเท่านั้น
จะต้องถือปฏิบัติเพื่อนมนุษย์ในฐานะที่มีคุณค่าเท่า
เทียมกัน เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วย
ความสมัครใจที่ไม่ใช่ถูกการบีบบังคับด้วยความ
อิจจาริชยาเอาเปรียบกัน และจะต้องมีใจประ
ประกอบด้วยมูทิตาเมื่อเห็นผู้อื่นเดือดร้อนก็ช่วย

เหลือด้วยใจกรุณานั้น (เกษดา ทองเทพโพโรจน์, 2553)

ตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 จะให้ความเมตตาอย่างเดียวนั้นไม่ได้ เพราะเมตตาต้องมีปัญญาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญด้วย มิฉะนั้นคนไม่ดีก็จะใช้เมตตาเป็นเครื่องมือเพื่อการเอาเปรียบคนดีได้ เช่น ขอทานอาชีพลอกเอาเงินจากคนที่มีความเมตตาและการเจริญเมตตาอย่างเดียวนั้นโดยไม่ใช้ปัญญาก็ไม่สามารถช่วยให้เข้าถึงธรรมขั้นสูงสุดได้ ฉะนั้น จะทำให้เกิดความรักใคร่อย่างไม่มีขอบเขตเกินเลยจากความเมตตาก็เป็นเสน่ห์หาอาจทำให้เกิดอคติ เช่น บิดามารดารักบุตรจึงปกป้องบุตรในทางที่ผิดจำเป็นต้องมีอุเบกขาหรือความมีใจเป็นกลางเข้ามาสกัดเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างอารมณ์และเหตุผล ในสังคมทางพระพุทธศาสนา จึงไม่ใช่สังคมที่มุ่งเอาใจเอาเปรียบเบียดเบียนกัน แต่ก็ยังเป็นสังคมที่ช่วยเหลือเอื้อเฟื้อต่อกัน แต่ก็ถือเป็นการเกื้อกูลด้วยมิตรภาพที่ดี เพื่อการช่วยเหลือซึ่งกันและกันจึงเป็นการสร้างความยุติธรรมในทางสังคมตามหลักการทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นตัวบุคคลที่มีความยุติธรรมจึงจำเป็นต้องมีหลักพรหมวิหารธรรม 4 อยู่ในจิตใจของตนเองอยู่เสมอ ดังกล่าว (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2543, หน้า 124)

3. บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักหิริและโอตตปปะทางพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ความยุติธรรมของบุคคลที่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อบุคคลนั้นมีคุณธรรมที่ช่วยให้สังคมการเมืองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ก็คือ ธรรมคัมภีร์ครองโลก 2 ประการ ประกอบด้วย การมีหิริที่มีความละอายใจต่อบาปและความละอายใจต่อความชั่ว ส่วน

โอตตปปะนั้น ก็คือ ความเกรงกลัวต่อบาปเพราะความเกรงกลัวต่อความชั่วที่เกิดจากการกระทำของตนเองนั้น และหิริและโอตตปปะยัง หมายถึง ความสำนึกทางศีลธรรมที่ดำรงอยู่ภายในตัวบุคคลที่ทุกคนมีมาตั้งแต่เกิดขึ้นของความเป็นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในสังคม จึงมีความแตกต่างจากสัตว์ทั่วไปเพราะมีจิตสำนึกทางศีลธรรมหรือจริยธรรมที่มีให้บุคคลนั้นได้พฤติกรรมสิ่งที่ไม่ดีอาจจะสร้างความเดือดร้อนต่อสังคมได้ เช่น การสร้างปัญหาความเดือดร้อนแก่สังคมและบุคคลอื่นที่เป็นการกระทำความชั่วที่แสดงให้เห็นถึงการขาดจิตสำนึกทางจริยธรรมจนไม่สามารถแยกความดีความชั่วหรือถูกผิดออกจากกันได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว บุคคลจึงไม่ได้แตกต่างจากสัตว์ทั่วไป (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546, หน้า 65) แต่ถ้าหากบุคคลปราศจากหิริและโอตตปปะแล้วสังคมมนุษย์ก็ไม่แตกต่างจากสังคมสัตว์ทั่วไป ซึ่งไร้คุณธรรมในข้อนี้ จึงมีความสำคัญข้อสุดท้ายในหลักจริยธรรมของบุคคลและเป็นคุณธรรมที่ถือว่าขาดไม่ได้เพราะตัวบุคคลที่มีความยุติธรรมนั้น จะต้องอาศัยจิตสำนึกทางจริยธรรมตามหลักหิริและโอตตปปะเพื่อช่วยกระตุ้นหรือสนับสนุนให้บุคคลมีความรู้สึกว่าการกระทำที่ตนได้กระทำนั้น ถือเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ที่ส่งผลต่อการกระทำเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายน่าละอายแก่ใจต่อการกระทำที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลต่อความไม่ยุติธรรมตามหลักหิริและโอตตปปะที่ได้ชื่อว่าเป็นธรรมรักษาโลกหรือการรักษาความยุติธรรมนั่นเอง (สมภาร พรหมทา, 2548)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนานั้นจะ

ต้องมียุติธรรมประกอบที่สำคัญด้วยปัญญาที่อยู่ภายในที่สามารถส่งเสริมให้บุคคลสามารถสร้างสรรค์ด้วยความยุติธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ เพราะความมนุษย์ที่เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ได้นั้นจะต้องมียุติธรรมประกอบที่สำคัญตามหลักพรหมวิหาร 4 ที่พร้อมด้วยปัญญาและหลักหิริโอตตปปะซึ่งถือเป็นคุณธรรมภายในจิตใจของบุคคลที่อันประเสริฐด้านคุณธรรมเหล่านี้ที่จะส่งผลทำให้บุคคลไม่ก่อให้เกิดอคติในความลำเอียงจนทำให้สิ่งที่ไม่เห็นว่ายุติธรรมเกิดขึ้นตามหลักทางพระพุทธศาสนา จึงให้ความสำคัญในการควบคุมจิตใจและความประพฤติของมนุษย์มากกว่าการควบคุมโดยระบบ และถึงแม้จะมีกฎหมายที่ยุติธรรมก็ตามแต่ถ้าบุคคลไม่ยึดถือปฏิบัติตามก็ไม่สามารถสร้างบุคคลที่มีความยุติธรรมให้แก่สังคมได้ โดยจะต้องยึดหลักธรรมที่ช่วยสามารถส่งเสริมให้บุคคลมีจิตสำนึกในความยุติธรรมด้วยปัญญาตนเอง เนื่องด้วยปัญญาเป็นเครื่องมือช่วยป้องกันมิให้บุคคลเกิดกิเลสตัณหาที่สร้างอำนาจครอบงำสภาพจิตใจของบุคคลจนทำให้ละเมิดผิดจริยธรรมต่างๆ เมื่อบุคคลหลุดพ้นได้หรือมีอิสระภาพย่อมทำให้เกิดปัญญาที่ถือเป็นปัจจัยนำมาสู่เป้าหมายสูงสุด ในทางพระพุทธศาสนาที่อันประเสริฐเพื่อการดำรงชีวิตด้วยปัญญา และมีจิตสำนึกของความยุติธรรมในสังคมที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยมิตรภาพที่ดี จึงเป็นการสร้างความยุติธรรมทางสังคมตามหลักทางพระพุทธศาสนานั้น โดยเฉพาะเน้นที่ตัวบุคคลที่สำคัญเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและยึดถือการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 เมื่อบุคคลถือปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 แล้วย่อมทำให้บุคคลนั้นมีคุณธรรมที่สูงขึ้น และสามารถ

ช่วยให้สังคมโลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยที่สามารถทำให้บุคคลนั้นๆ จะต้องตั้งอยู่ในหลักความยุติธรรมเพื่อรักษาความยุติธรรมไว้ให้ได้ก็ต้องไม่ละทิ้งจิตสำนึกทางจริยธรรมและหลักหิริโอตตปปะที่คอยช่วยกระตุ้นให้เกิดการเคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ที่อ้างตนตามหลักหิริโอตตปปะเพื่อเป็นธรรมรักษาสังคมโลกที่จะช่วยสามารถรักษาบุคคลที่มีความยุติธรรมที่ยึดถือปฏิบัติตนในพื้นที่ทางสังคมได้อย่างสม่ำเสมอที่เป็นบรรทัดฐานโดยแท้จริงได้

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบบุคคลที่มีความยุติธรรมของจอห์น รอลส์กับพระพุทธศาสนา

สำหรับการวิเคราะห์เปรียบเทียบ “บุคคลที่มีความยุติธรรม” ตามหลักคิดของจอห์น รอลส์กับหลักการทางพระพุทธศาสนานั้น เพื่อแสดงให้เห็นหลักการวิธีการแนวคิดที่เชื่อมความสัมพันธ์กันเฉพาะบางประเด็นเท่านั้น กล่าวคือ หากมองตามหลักการคิดของจอห์น รอลส์ คำว่า บุคคลที่มีความยุติธรรม ย่อมหมายถึง บุคคลที่มีคุณธรรมของการยึดมั่นในหลักความยุติธรรม ซึ่งมีหลักการเหตุผลและการมีจิตสำนึกในเหตุผลที่อยู่บนพื้นฐานของหลักจริยธรรมหรือมองในมิติที่ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีจริยธรรมที่สามารถใช้เหตุผลเป็นที่ตั้ง และสามารถมีความเป็นอิสระในการคิดที่สามารถกำหนดความหมายถึงการรับรู้สิ่งที่ดีและสามารถแยกสิ่งที่ไม่ดีออกจากหลักการและเหตุผลในตัวของมนุษย์เองได้อย่างมีอิสระย่อมแสดงให้เห็นแล้วว่า คุณธรรมที่ส่งผลต่อการเกิดขึ้นในความยุติธรรมนั้น

จะต้องเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ได้อยู่ภายในตัวของมนุษย์ตามธรรมชาติที่ทำให้ตระหนักถึงความสามารถของตนเองและแสวงหาสิ่งที่ดีเพื่อตนเองอยู่เสมอ โดยสามารถพัฒนาขีดความสามารถของตนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น แต่หากมองมิติหลักการทางพระพุทธศาสนาก็จะยอมรับเรื่องคุณธรรมที่สามารถทำให้บุคคลนั้นๆ ตั้งมั่นอยู่ในความดีภายในตนเองเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความยุติธรรม โดยเฉพาะบุคคลที่มีเจตจำนงและตั้งมั่นอยู่ในจริยธรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนารู้ความสามารถแห่งปัญญาและมีเหตุผลที่สอดคล้องกับหลักการคิดของจอห์น รัสส์ และหลักการทางพระพุทธศาสนาซึ่งเห็นว่าปัญญามีความสำคัญต่อการมีคุณธรรมที่สำคัญที่สุดเพราะปัญญาเป็นเกณฑ์ตัดสินในการวัดคุณธรรมของบุคคลและเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนานี้ ซึ่งบุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนา จึงต้องเป็นบุคคลที่มีปัญญาอยู่ในตัวของมนุษย์ แม้แต่หลักการคิดของรัสส์ และหลักการทางพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกันในการยอมรับศักยภาพทางปัญญาที่มีคุณค่าและมีอยู่ในตัวของมนุษย์หรือบุคคลอยู่แล้ว โดยสามารถพัฒนาบุคคลให้มีขีดความสามารถทางปัญญาให้สูงขึ้นจนระดับได้ ด้วยการใช้อนุญาที่ทําให้มนุษย์เป็นบุคคลที่มีเหตุผลตามหลักจริยธรรมที่มีปัญญาและคุณธรรมภายในจิตใจของบุคคลที่ประเสริฐจะเห็นได้ว่าบุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนานี้ จึงมีส่วนที่จะคล้ายกับบุคคลที่มีความยุติธรรมของรัสส์เพราะบุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนาที่มีทั้งเหตุผลด้วยปัญญาและสภาวะอารมณ์ความ

รู้สึกที่เป็นคุณธรรมรวมอยู่ด้วยกัน ส่วนบุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการคิดของรัสส์ไม่จำเป็นต้องใช้อารมณ์ในการทำความดี แต่จะใช้หลักการเหตุผลเป็นแก่นหลักที่บ่งบอกให้มีความสำคัญของการเกิดความยุติธรรมในฐานะความเที่ยงธรรมหรือความเท่าเทียมกันในลักษณะที่สมดุลที่ไม่ได้มองความเท่าเทียมเชิงปริมาณเท่านั้น แต่ยังมีคุณสมบัติคล้องกับหลักความยุติธรรมทางสังคมตามหลักการทางพระพุทธศาสนาด้วยที่จะสามารถสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลที่มีลักษณะที่เที่ยงธรรมของปัจเจกบุคคลกับสังคมที่ดีได้เป็นต้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการคิดของจอห์น รัสส์กับหลักการทางพระพุทธศาสนา ก็คือ การมีเหตุผลและจิตสำนึกในหลักการเหตุผล โดยเฉพาะรัสส์ได้นำหลักการคิดที่อยู่ในพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ที่มีเหตุผลตามหลักจริยธรรมที่มีความเป็นอิสระและความเท่าเทียมกันเสมอที่มนุษย์ทุกคนสามารถกำหนดตนเองได้อย่างมีอิสระให้เกิดขึ้น และย่อมแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นมีคุณธรรมที่สามารถเสริมสร้างความยุติธรรมให้กับบุคคลสามารถยึดมั่นตั้งตนอยู่ในความดีที่สร้างคุณค่าให้กับตนเองอยู่เสมอ แต่ขณะเดียวกันหลักการทางพระพุทธศาสนาก็ยอมรับที่ว่ามนุษย์ทุกคนเป็นสัตว์ที่มีเจตจำนงและมีหลักจริยธรรมที่ทําให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์ทั่วไป ก็เพราะว่ามนุษย์นั้นมีความคิดความสามารถมีสัญชาตญาณการรับรู้เหตุผลที่สำคัญสามารถแยกสิ่งที่ดีและสิ่งที่ชั่วร้ายออกจากกันได้ รวมทั้งสามารถเกิดการพัฒนาแห่งสติปัญญาหรือการมีเหตุผลที่สำคัญอย่างชัดเจนได้ ฉะนั้นตามหลัก

การคิดของรอลส์กับหลักการทางพระพุทธศาสนาก็มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ประเด็นนี้ โดยเฉพาะหลักการทางพระพุทธศาสนาก็จะสนับสนุนให้บุคคลนั้นมีปัญญาและคุณธรรมที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคลเป็นที่สำคัญยึดตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักหิริโอตตปปะที่แสดงให้เห็นว่าการมีหลักธรรมก็จะสามารถรักษาความยุติธรรมของตนเองและผู้อื่น ให้เกิดความมั่นคงภายในสังคมได้ เพราะว่าหลักการทางพระพุทธศาสนายอมรับการกระทำที่เป็นกุศลธรรมที่มาจากความรู้สึกนึกคิดที่ทำให้มนุษย์มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคตที่แสดงสถานะของบุคคลที่จะเป็นบุคคลที่มีความยุติธรรมได้อย่างแท้จริงที่จะต้องมียุติธรรมประกอบด้วยหลักเหตุผลและอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดหรือจะเป็นด้านเหตุผลที่สำคัญเป็นต้น

5. สรุป

หากจะกล่าวถึง บุคคลที่มีความยุติธรรมนั้นจะต้องเป็นบุคคลผู้ที่เชื่อว่ามีเหตุผลและความสำนึกในเหตุผลที่ดีพอตามหลักจริยธรรมของความเป็นอิสระอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งบุคคลนั้นจะสามารถกำหนดด้วยตนเองได้แบบอิสระก็ย่อมแสดงให้เห็นว่าบุคคลนั้นเป็นผู้มีคุณธรรมจริงๆ ที่อยู่ภายใต้หลักความยุติธรรมนั้น ย่อมที่จะตั้งมั่นอยู่ในเป็นความดีที่มีคุณค่าในตนเองอยู่เสมอ ตามหลักการของรอลส์ได้อธิบายถึงความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ต้องมีเหตุผลที่ทำให้มนุษย์ตระหนักถึงความสามารถของตนและแสวงหาสิ่งที่ดีงามเพื่อตนเองอยู่เสมอ โดยเฉพาะการพัฒนาชีวิตความ

สามารถในระดับที่สูงขึ้น แต่หากมองตามหลักการทางพระพุทธศาสนาก็ยอมรับว่ามนุษย์หรือบุคคลนั้น เป็นผู้ที่มีความเจตจำนงและมีจริยธรรมที่ทำให้มนุษย์หรือบุคคลนั้นแสดงของความแตกต่างออกมาที่เหนือกว่าจากสัตว์เนื่องว่ามนุษย์หรือบุคคลนั้นมีความสามารถในการพัฒนาด้านสติปัญญาและความมีเหตุผลในตัวเอง ขณะที่สัตว์จะไม่สามารถทำได้นั้น หลักการคิดของรอลส์กับพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกัน

เพราะทางพระพุทธศาสนาเห็นว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่มีความต้องการทางกาย และอารมณ์ ซึ่งเป็นการแสดงออกทั้ง ทางกาย วาจา และความคิดในทางที่ถูกและที่ผิด ฉะนั้น มนุษย์หรือบุคคลจึงมีความรู้ผิดหรือรู้ถูกต้องด้วยปัญญาซึ่งเป็นการใช้เหตุผล รู้จักมองสิ่งด้านต่างๆ ตามหลักที่ใช้สติปัญญาตามหลักคุณธรรมที่สำคัญที่สุดในทางพระพุทธศาสนาเพราะปัญญาเป็นเกณฑ์ตัดสินในการวัดคุณธรรมของบุคคลเพื่อบรรลุเป้าหมายสูงสุดตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ฉะนั้น บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการทางพระพุทธศาสนาจึงต้องประกอบด้วยปัญญาที่สอดคล้องในหลักการของรอลส์ที่ถือว่าหลักการทางพระพุทธศาสนานั้นต่างก็ยอมรับถึงศักยภาพทางสติปัญญาที่มีคุณค่าและปรากฏอยู่ในตัวบุคคลที่สำคัญอยู่แล้ว โดยสามารถพัฒนาบุคคลให้มีความสามารถทางสติปัญญาและด้วยการใช้ปัญญาของบุคคลในการทำหน้าที่ของตนเอง ตามหลักการที่มีเหตุผลและหลักจริยธรรมภายใต้จิตสำนึกในความยุติธรรมที่ถูกต้องมาจากแรงจูงใจที่มีเหตุผล และที่ไม่ได้เกิดเพราะการกระทำที่เป็นธรรมชาติของมนุษย์หรือ

บุคคลในการทำความดีหรือมาสภาวะทางอารมณ์ที่มีผลต่อความรู้สึก ซึ่งในพระพุทธศาสนาสันนิษฐานให้มีการใช้ปัญญาและคุณธรรมภายในจิตใจของบุคคลที่นับว่าเป็นอันประเสริฐตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักหิริโอตตปปะ ซึ่งเป็นธรรมที่รักษาความยุติธรรมให้คงไว้ในสังคม ตามหลักทางพระพุทธศาสนาจึงยอมรับการกระทำที่เป็นกุศลธรรมที่มาจากอารมณ์ความรู้สึก เช่นเดียวกันอย่างหลักการของรอลส์ที่ยอมรับความยุติธรรมในทางพระพุทธศาสนาเป็นคำสอนที่ไม่ได้มุ่งเพื่อประโยชน์ของตนเองอย่างเดียว แต่เกิดจากความร่วมมือกันทางสังคมในลักษณะของการช่วยเหลือความรักความเมตตา ซึ่งกันและกันโดยพระพุทธศาสนาเห็นว่ามนุษย์หรือบุคคลทุกคนมีฐานะเท่าเทียมกัน ในขณะที่รอลส์ก็มองบุคคลที่มีความยุติธรรมจะต้องเป็นการกระทำที่ดำเนินตามมาตรฐานของสังคม เช่นเดียวกันกับการปฏิบัติตามข้อกำหนดทำให้เกิดความยุติธรรมที่ส่งผลที่ดีต่อผู้อื่นและสังคม

ดังนั้น ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบที่แสดงให้เห็นแล้วว่า บุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการคิดของจอห์น รอลส์ กับหลักการทางพระพุทธศาสนา เป็นการเปรียบเทียบให้เห็นแนวความคิดการเชื่อมความสัมพันธ์กับประเด็นที่สอดคล้องกัน ทั้งส่วนที่คล้ายกันอย่างบุคคลที่มีความยุติธรรมทางพระพุทธศาสนามีทั้งเหตุผลเป็นหลักที่ประกอบด้วย ปัญญาและอารมณ์ความรู้สึกในการรับรู้ที่ตั้งอยู่ภายในคุณธรรมอยู่ด้วย ส่วนบุคคลที่มีความยุติธรรมตามหลักการคิดของรอลส์จะไม่ใช้อารมณ์ในการทำความดีแต่จะใช้หลักการเหตุผลเป็นหลักในการคิด

พิจารณาที่แสดงให้เห็นว่าคุณธรรมของความยุติธรรมนั้นเป็นความดีที่มีคุณค่าในตัวบุคคลที่มีเจตจำนงและมีจริยธรรมที่ทำให้ตัวบุคคลมีความสามารถในการพัฒนาปัญญาและมีหลักการเหตุผลและอารมณ์การรับรู้ความรู้สึกในการทำความดีของบุคคลที่มีจะมีความยุติธรรมต้องสังคมจึงสามารถกำหนดตนเองได้อย่างถูกต้อง ตามหลักการอยู่ร่วมกันเกิดการยอมรับการทำหน้าที่ของบุคคลในฐานะเป็นผู้ปกครองโดยธรรมเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมด้านการเมืองก่อให้เกิดความผาสุกในสังคมมนุษย์ต่อไป

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

บุคคลที่มีความยุติธรรมต้องพร้อมด้วยคุณธรรมการมีเหตุผลในจิตสำนึกที่สามารถแสดงออกมาในรูปแบบความดีที่มีคุณค่าในตัวบุคคลที่สอดคล้องตามหลักการคิดของจอห์น รอลส์กับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เน้นตัวบุคคลที่สามารถแสดงควมมีเจตจำนงที่อยู่ภายใต้คุณธรรมจริยธรรมที่สามารถพัฒนาด้านสติปัญญาและการมีเหตุผลที่ถูกกำหนดสภาวะจิตที่ส่งผลต่อการเกิดสติปัญญาควบคุมคุณธรรมภายในจิตใจของบุคคลที่มีความเพียบพร้อมตามหลักพรหมวิหารธรรม 4 และหลักหิริโอตตปปะซึ่งเป็นธรรมรักษาสัจจะวาจาใจให้ตั้งมั่นอยู่ในหลักความยุติธรรมของบุคคลที่มีความยุติธรรมต่อสังคมเพื่อก่อให้เกิดความสุขในสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ตามหลักการของรอลส์และทางพระพุทธศาสนาที่สามารถสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นด้วยหลักการเหตุผลและสติปัญญาตัวบุคคลอันเป็นจุดหมายสูงสุดได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกษดา ทองเทพไพโรจน์. (2553). *การวิเคราะห์เปรียบเทียบโน้ตทัศน์เรื่องความยุติธรรมของจอห์น -roll กับพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แซนเดล ไมเคิล เจ. (2557). *ความยุติธรรม (Justice: what's the right thing to do?)* (สฤณี อาชวานันทกุล, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2543). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันวร จะนุ. (2541). *มโนทัศน์เรื่องความยุติธรรมในพุทธปรัชญาเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธปรัชญามานุษย์ สังคมและปัญหาจริยธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สุชาย อัครพันธ์ธนกุล. (2533). *ความคิดเรื่องความเท่าเทียมกันในทฤษฎีความยุติธรรมของจอห์น -roll*. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Craig, E. (2000). *Concise Routledge Encyclopedia of Philosophy*. London: Routledge.
- Freeman, S. (2007). *Rawls*. New York: Routledge.
- Rawls, J. (1971). *A Theory of Justice*. Cambridge, MA: Harvard University Press.